

DCIDOB 111.

IRLANDA, DE L'EUFÒRIA AL DESENCÍS

Evolució de les relacions a les illes d'Irlanda i
la Gran Bretanya.
Des de la colonització al procés de pau.

Justin Harman

Evolució de les relacions a les illes d'Irlanda i la Gran Bretanya

Des de la colonització al procés de pau

Justin Harman Ambaixador d'Irlanda a Espanya

Gran Bretanya i Irlanda comparteixen arxipèlag en una de les ribes occidentals d'Europa. Potser, inevitablement, les relacions entre les dues illes han estat històricament entrelaçades amb un flux i reflux de contactes a través dels segles. Al llarg de la història escrita de les dues illes hi ha hagut una consciència de l'altra i una relació mútua.

Des de fa gairebé un segle, la situació a Irlanda del Nord ha eclipsat la relació britànico-irlandesa. Aquest article se centra en el desenvolupament del procés de pau a Irlanda del Nord, un element clau del qual van derivar els canvis en la naturalesa de les relacions entre les dues illes.

Els orígens d'Irlanda del Nord

La partició de l'illa d'Irlanda data de l'aprovació l'any 1920 de la Government of Ireland Act per part del Parlament britànic. Anglaterra primer, i després la Gran Bretanya, havien ocupat i reclamat la jurisdicció sobre una part o sobre la totalitat d'Irlanda des del segle XII, amb periòdics aixecaments i rebel·lions en contra del domini britànic, i amb l'establiment d'una sèrie de colònies durant els segles XVI i XVII per tal de materialitzar-ho. Des de 1801 a 1921, tota Irlanda havia estat directament governada pel Parlament britànic. Després de la Guerra d'Independència es va signar el Tractat Anglo-Irlandès de 1921. El resultat va ser que 26 dels 32 comtats d'Irlanda van obtenir la independència respecte d'Anglaterra. Els altres sis comtats van formar la Irlanda del Nord, que va continuar sent governada a l'interior del Regne Unit.

Des de la partició al conflicte

Des de 1921, el Govern transferit a Belfast havia tingut la responsabilitat dels afers locals. Era conegut com a Stormont, pel nom de l'edifici del Parlament transferit. El poder va restar exclusivament en mans del Partit Unionista de l'Ulster (UUP), d'identitat britànica i predominantment protestant. A la pràctica, la minoria nacionalista, d'identitat irlandesa i principalment de religió catòlica, no tenia cap paper en el Govern i patia discriminació en l'àmbit local, fins i tot en aspectes com els drets de vot, l'habitatge i l'ocupació. Això va significar que durant els anys seixanta molts nacionalistes se sentissin alienats de l'Estat.

L'any 1969, els defensors no violents dels drets civils es van trobar amb una resposta repressiva de les autoritats de Stormont. Això va generar protestes i contraprotectes, disturbis civils i violència intercomunal, inclosos la reactivació de l'activitat de les organitzacions paramilitars i el desplegament de les tropes britàniques als carrers del Nord. Es van introduir poders d'emergència i, en vista del deteriorament de la situació des del punt de vista de la seguretat, el Parlament i el Govern de Stormont van ser prorrogats –suspesos– l'any 1972. El Govern britànic va introduir l'administració directa de Londres, que va continuar fins al 1999, amb l'excepció d'un breu període el 1974 quan es va establir un executiu local sobre la base del poder compartit, estipulat per l'Acord de Sunningdale. Durant molts anys, el repete polític subjacent va ser l'absència d'una base comuna suficient sobre la qual es poguessin construir unes institucions de govern eficaces i legítimes al nord que fossin prou sòlides i acceptades per poder acabar amb el conflicte.

Conseqüències del conflicte

La violència intercomunal, i la por a la violència, va generar una fugida massiva de les comunitats a àrees *segures* que va reforçar la pauta ja establerta de viure separats; fins i tot avui, el 90% de la gent viu en comunitats formades en un 90% per una o altra comunitat. Durant els primers anys del conflicte, molts milers de persones van abandonar també el nord, i durant el conflicte i des d'aleshores s'ha produït una "fuga de cervells", ja que molts dels qui deixen el nord per anar a la universitat a altres llocs sovint no tornen.

Les principals conseqüències del conflicte van ser: la mort d'unes 3.700 persones i els danys físics soferts per unes 30.000-50.000 persones (sobre una població total d'1,6 milions), amb els desordres associats a l'estrès posttraumàtic conseguint que van afectar entre un 10%-20% de la població; Un augment de la segregació entre les dues principals comunitats, especialment en els llocs amb més habitatges de protecció oficial; Una economia excessivament vinculada al sector públic; La divisió física entre comunitats, inclosos els murs de separació i altres barreres; Finalment, un entorn condicionat per una política de suma zero –"si ells guanyen, nosaltres perdem"–, violència i sectarisme.

El procés de pau

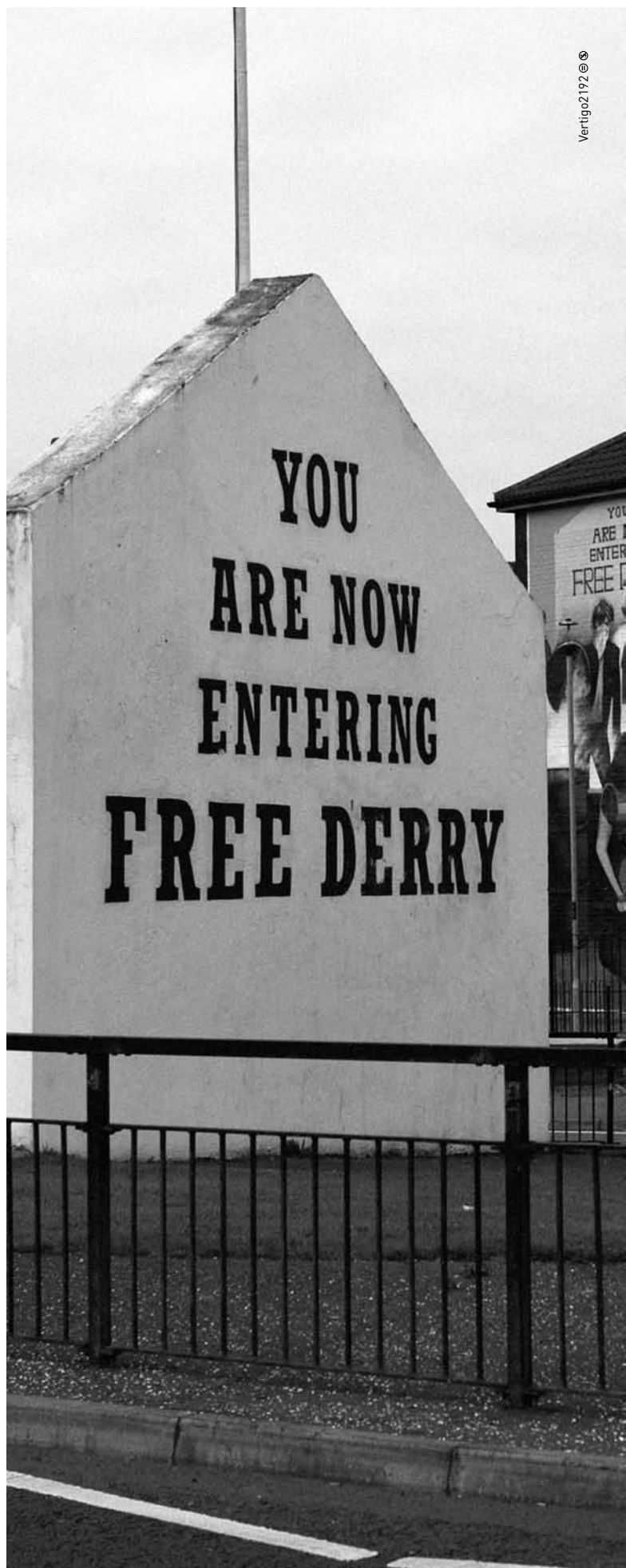
No obstant això, i malgrat tots els anys de foscor i desesperació, eren encara molts els que mantenien viva la flama de l'esperança que la pau era possible i que es podia trobar una sortida per anar endavant. Van ser aquesta gent i aquesta esperança les que van preparar el terreny perquè Irlanda avancés cap a la pau.

Podem identificar un seguit de fites al llarg d'aquest camí, els elements clau que van fer que l'Acord de Divendres Sant de 1998 fos un fonament sòlid i durador de la pau després de molts anys de conflicte.

L'acord de 1985. Una bona mostra de la complexitat que comporta la resolució d'un conflicte, fins i tot un conflicte que estava sota el tutelatge de dos governs democràtics estables, és el fet que els governs britànic i irlandès només van començar a col·laborar formalment per tal de buscar una solució al conflicte amb la signatura de l'Acord Anglo-Irlandès de 1985.

Aquest acord va crear unes estructures formals per a la cooperació entre els dos governs i va establir una agenda per abordar moltes de les causes subjacents del conflicte, inclosos temes com els acords polítics, la qüestió dels drets i la identitat, la confiança en l'administració de justícia i en les forces de seguretat, la col·laboració transfronterera i interparlamentària, i moltes altres qüestions.

Es va produir un progrés constant, si bé de vegades lent, en aquests temes en paral·lel amb les campanyes violentes. Gairebé deu anys més tard, i mitjançant un seguit de converses i d'accions i declaracions coreografiades, es van anunciar els

acord d'alto el foc de 1994. A partir d'aquell moment van començar de veritat les converses que portarien a l'Acord de Divendres Sant de 1998.

L'Acord de Divendres Sant de 1998. L'Acord de Divendres Sant és realment un document històric i transcendent. Es basa en una sèrie de principis fonamentals. Associació, igualtat i respecte mutu estaven continguts no solament en el llenguatge benintencionat del preàmbul de l'Acord, sinó que també estaven presents en les formes més reals i tangibles de les estructures governamentals establertes per l'Acord. L'Acord proporciona un marc institucional totalment dependent del fet que les dues comunitats treballin d'una manera mútuament cooperativa. Això va representar clarament un nou començament, amb una assemblea i un executiu basats en un repartiment del poder entre els representants electes de les comunitats

era de quina manera l'Acord podia acomodar aquests punts de vista sovint conflictius sense comprometre les aspiracions polítiques de cap de les parts. La solució d'aquest problema es va articular mitjançant la formulació del principi del consens. L'Acord reconeix la legitimitat de qualsevol opció que prengui lliurement una majoria del poble d'Irlanda del Nord respecte del seu estatus constitucional, tant si s'estima més continuar donant suport a la Unió amb Gran Bretanya com si vol donar-lo a una Irlanda Unida sobirana. És un reconeixement de l'actual estatus constitucional d'Irlanda del Nord com a part del Regne Unit al mateix temps que ofereix la possibilitat d'un canvi per mitjans pacífics i democràtics. D'una manera decisiva, això significava que les parts signants de l'Acord no tenien cap necessitat d'abandonar ni de comprometre les seves creences més profundes i, al mateix temps, esdevenia possible fer progressos en el pla polític.

La partició d'Irlanda data del 1920. Anglaterra primer, i després la Gran Bretanya, havien ocupat i reclamat la jurisdicció sobre una part o sobre la totalitat d'Irlanda des del segle XII, amb periòdics aixecaments i rebel·lions

unionista i nacionalista per tal de garantir una estructura de governança que funcionés per al benefici de tota la població d'Irlanda del Nord.

L'Acord se centra també molt en la qüestió dels drets humans. Les parts signants de l'Acord es van comprometre específicament a la consecució de la reconciliació, la tolerància i la confiança mútua, i a la protecció i reivindicació dels drets humans per a tothom. Aquest compromís impregna la lletra i l'esperit de l'Acord, i ha servit de motor a l'inimaginable progrés aconseguit durant els darrers 11 anys. El compromís substantiu a favor dels drets humans que s'estableix en l'Acord, la major part del qual ja ha estat implementat a hores d'ara, estava fortament arrelat en les normes internacionals. En aquest sentit, una conseqüència significativa i en curs de l'Acord ha estat la creació de la Comissió Irlandesa dels Drets Humans i de la Comissió dels Drets Humans d'Irlanda del Nord. Aquests importants organismes treballen individualment i conjuntament per mirar de garantir un futur compartit d'igualtat, respecte i tolerància per a tots els habitants de l'illa d'Irlanda.

El text de l'Acord subratlla la primacia del diàleg sobre la violència, incloent una declaració inequívoca per la qual totes les parts es comprometen a resoldre les seves diferències per mitjans exclusivament pacífics i democràtics. Això reflecteix en paraules el canvi extraordinari que havia tingut lloc a Irlanda del Nord durant els anys anteriors a la signatura de l'Acord.

A Irlanda del Nord hi ha dues ideologies divergents i en competència, la nacionalista i la unionista. Una qüestió clau

Un element important d'aquesta secció de l'Acord és el reconeixement explícit del dret inalienable de tots els ciutadans d'Irlanda del Nord a identificar-se lliurement ells mateixos com a irlandesos, com a britànics o com a totes dues coses. Aquesta última condició és particularment benvinguda perquè obre un nou espai per tal que el poble d'Irlanda del Nord es pugui definir per ell mateix. Aquesta és una característica cada cop més important en la vida de l'illa en general en la mesura que es procura celebrar la diversitat de la seva gent.

Un punt molt important que cal tenir en compte és que l'Acord va ser presentat al poble d'Irlanda del Nord i del Sud per a la seva aprovació en sengles referèndums que van tenir lloc el mateix dia, el 22 de maig de 1998. El resultat va ser una aprovació rotunda de la frontera per totes dues parts, la qual cosa demostrava indubtablement que això era el que volia el poble. No hi podia haver marxa enrere. En els temps difícils que s'aproximaven els líders polítics tindrien sempre la seguretat que –treballant en el si de les institucions i d'acord amb els principis del pacte– estarien representant veritablement els desitjos democràticament expressats del poble.

Tres tipus de relacions

La història del viatge que ha fet Irlanda del Nord des del conflicte a la pau és la història de tres tipus de relacions: la relació entre Irlanda i Gran Bretanya, dos estats sobirans amb una història

llarga i sovint tensa; la relació entre les dues parts de l'illa d'Irlanda, el Nord i el Sud, dues jurisdiccions que durant dècades s'han desenvolupat donant-se l'esquena més que no pas mirant-se cara a cara. Finalment, i de manera molt important, el procés de pau i l'establiment d'un acord va abordar la relació entre les dues comunitats principals d'Irlanda del Nord, cada una de les quals està formada per un complex tapís d'identitats enfrontades.

L'Acord va permetre l'establiment de noves institucions polítiques que reflectien aquests tres tipus de relacions:

- Una Assemblea legislativa i un Executiu a Irlanda del Nord que exerceixen un govern associatiu basat en la igualtat. L'Executiu l'encapçala l'oficina conjunta del primer i el viceprimer ministre –un per cada comunitat– que prenen les decisions conjuntament.

- Un Consell Ministerial Nord/Sud (NSMC) i la implementació a tota l'illa d'organismes encarregats de desenvolupar la cooperació a dins de l'illa d'Irlanda. Les àrees de cooperació en el si d'aquest Consell Ministerial Nord/Sud són les de salut, educació, agricultura i llengües.

- Un Consell Britànic-Irlandès (BIC) per promoure unes relacions mútuament beneficioses entre Irlanda i Gran Bretanya com a fòrum de cooperació entre les diverses administracions sobiranes i transferides de Gran Bretanya i d'Irlanda (és a dir: els governs irlandès i britànic i les administracions transferides d'Irlanda del Nord, Escòcia i Gal·les, i també de l'illa de Jersey, l'illa de Guernsey i l'illa de Man). A més a més, es va instituir una Conferència Intergovernamental Britànico-Irlandesa que s'encarrega de promoure conjuntament en els governs britànic i irlandès la col·laboració bilateral en qüestions d'interès mutu que no han estat transferides a l'assemblea d'Irlanda del Nord.

Cal destacar que l'Acord cobreix també una sèrie de qüestions clau com el manteniment de l'ordre, la justícia criminal, els drets humans, l'excarceració de presoners, el desmantellament i la desmilitarització.

Els governs irlandès i britànic

El procés de pau no hauria pogut començar sense la relació entre Dublín i Londres. Com ja s'ha comentat, des de 1980 en endavant, els governs irlandès i britànic van començar a cooperar més estretament en els seus esforços per aconseguir un acord polític del conflicte a Irlanda del Nord perdurable i acceptable per a la majoria.

Aquests esforços primerencs per a una millor cooperació, que portaria finalment a una associació reeixida i més estreta en l'orientació i implementació del procés de pau, deuen molt, indubtablement, en els seus orígens a la Comunitat Europea, com es va fer palès en el seu moment. L'afiliació irlandesa i britànica al que ara és la Unió Europea va fer possible que aquests dos estats entressin com a iguals en un fòrum molt diferent del que cap d'aquests havia experimentat anteriorment. El fet de treballar junts amb altres estats al voltant d'una taula de negociació a Brussel·les va permetre construir unes relacions tant

Onze anys després de l'Acord de Divendres Sant es poden celebrar moltes coses: hi ha pau al carrer, les restes del conflicte han estat retirades, les institucions conjuntes funcionen, i s'estan prenent mesures per desenvolupar una economia estancada

en el pla polític com en l'oficial i va fer veure a tots dos estats allò que tenien en comú més que no pas allò que els dividia.

La culminació d'aquest canvi es va produir probablement el 1997 quan es va entaular una amistat i una relació sense precedents entre els primers ministres irlandès i britànic recentment elegits, Bertie Ahern i Tony Blair, tots dos joves i relativament menys condicionats pels vincles històrics que durant tant de temps havien impedit la millora de les relacions entre Gran Bretanya i Irlanda. Aquesta relació personal simbolitzava una nova dinàmica a Irlanda del Nord, on els dos governs eren socis i treballaven junts amb un objectiu compartit: encoratjar i persuadir les parts a Irlanda del Nord a comprometre's mútuament i arribar a una solució negociada.

Els reptes de compartir el poder

Els governs col·lectius i la presa de decisions conjuntes entre adversaris polítics mai no han estat una perspectiva fàcil. Les eleccions a la primera Assemblea d'Irlanda del Nord van tenir lloc el 25 de juny de 1998, i el poder va ser transferit a la nova Assemblea i al nou Executiu el 2 de desembre de 1999. No obstant això, els desacords entre les parts, principalment sobre el lliurament d'armes, van alterar greument el funcionament de l'Assemblea. L'octubre de 2002, l'Executiu i l'Assemblea van ser suspesos pel Govern britànic a conseqüència de les acusacions sobre la recopilació de materials d'intel·ligència a Stormont.

En un esforç encaminat a recuperar l'impuls, el primer de maig de 2003 els governs van publicar una Declaració Conjunta especificant les àrees en les quals es podia progressar. A continuació es va procedir a unes negociacions intenses, però la qüestió del desmantellament de l'armament paramilitar no es va poder resoldre.

L'anunci, fet el 28 de juliol de 2005, que l'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) posava fi a la seva campanya armada, i

la confirmació per part de l'Organisme Independent per al Desmantellament, feta el setembre de 2005, que l'IRA havia estat desmantellat completament va possibilitar la represa de les negociacions. L'any 2006, aquests esforços van culminar amb la publicació de l'Acord de Sant Andreu el 13 d'octubre, després de la tanda de converses entre els partits polítics realitzades amb el suport dels governs irlandès i britànic. El nivell de cooperació i d'unitat entre els governs britànic i irlandès va ser una contribució molt important perquè s'assolís l'acord.

L'objectiu central de l'Acord de Sant Andreu era garantir que s'avancés d'una manera ferma en qüestions com el repartiment del poder, el manteniment de l'ordre i l'administració de justícia. En aquest sentit, va tenir lloc un progrés important durant els primers mesos de 2007, quan tots els partits van donar suport a les institucions policials i de justícia criminal creades el mes de gener, i amb les eleccions a l'Assemblea del mes de març, el resultat de les quals va ser un suport popular molt clar al repartiment del poder.

Després de la declaració de l'IRA de juliol de 2005, el Govern britànic va posar en marxa el programa de normalització de la seguretat prèviament planificat. Això va comportar la retirada dels observadors militars, el cessament de l'activitat i el tancament de quasi totes les 14 bases de l'Exèrcit, i la reducció del nombre d'efectius militars de 13.000 a 5.000. Aquestes mesures de normalització es van completar el 31 de juliol de 2007.

Restabliment de les institucions: 8 de maig de 2007

Aquests desenvolupaments van fer possible que el 8 de maig de 2007 es produís el restabliment de les institucions de l'Acord de Divendres Sant. Aquell dia, el reverend Ian Pais-

ley, líder del Partit Democràtic Unionista (DUP), i Martin McGuinness, del Sinn Féin, van ser nomenats primer ministre i viceprimer ministre d'Irlanda del Nord, respectivament. El juny de 2008, Peter Robinson va substituir el reverend Ian Paisley com a primer ministre i com a líder del DUP.

Amb el restabliment de les institucions transferides, el Consell Ministerial Nord/Sud (NSMC) es va poder tornar a reunir i els Organismes d'Implementació Nord/Sud van poder entrar plenament en funcionament. Els ministres han continuat revisant aspectes clau del NSMC mitjançant unes reunions sectorials en curs durant les quals tenen l'oportunitat de discutir àmpliament un seguit de temes d'interès comú, com per exemple la protecció infantil, el turisme, la seguretat viària i les infraestructures. La primera reunió plenària del Consell Britànic-Irlandès (BIC) després del restabliment de les institucions va tenir lloc a Belfast el 16 de juliol de 2007.

El col·lapse i el restabliment de les institucions va ser, d'alguna manera, una demostració de la naturalesa global i sòlida de l'Acord. Malgrat les dificultats, l'acord i la seva arquitectura van aconseguir imposar-se i continuen funcionant.

Promoure l'enteniment mutu i la reconciliació: Cap on cal avançar ara?

“Però la pau no es troba només en els furs i en els pactes. Es troba en els cors i les ments de totes les persones. No posem, doncs, totes les nostres esperances en el pergamí i en el paper, esforcem-nos a construir la pau, el desig de la pau, la voluntat de treballar per la pau en els cors i les ments de totes les persones. Estic convençut que ho podem fer”.

Són paraules del president John F. Kennedy i continuen sent pertinents aplicades a la situació actual d'Irlanda del Nord. Onze anys després de l'Acord de Divendres Sant es po-

den celebrar moltes coses: hi ha pau al carrer, les desagradables restes del conflicte han estat retirades de pobles i ciutats, les institucions conjuntes funcionen, i s'estan prenent mesures per desenvolupar una economia estancada a causa de molts anys de conflicte.

Tanmateix, és important entendre que un acord polític no pot per si mateix recompondre una societat que ha estat trençada i masegada durant més d'una generació. La confiança i les relacions en l'àmbit polític són vitalment importants, però l'estabilitat a llarg termini depèn del fet que aquestes qualitats s'estenguin àmpliament per tota la societat. Una societat en la qual la separació ha estat la norma durant dècades necessita temps i esforç per arribar a ser completament normal i per sentir-se còmoda i en pau amb ella mateixa. Irlanda del Nord es troba actualment ficada en aquest procés de guarició i de normalització.

Hi ha diversos aspectes en aquest procés. El primer és el desenvolupament i la implementació d'unes polítiques que assenten els fonaments d'un futur inclusiu i compartit. Això es troba a les mans de l'executiu d'Irlanda del Nord, que ha fet palès el seu compromís de contribuir a fer una Irlanda del Nord millor per a tots. Un lloc on els anomenats "murs de pau" no desfigurin els habitatges. Un lloc on protestants i catòlics, nacionalistes i unionistes puguin viure junts al mateix carrer, i on els seus fills puguin ser educats a les mateixes escoles. Per tal d'aconseguir-ho és essencial generar confiança en el pla comunitari. Això és evidentment possible i hi ha molts exemples encoratjadors de grups d'Irlanda del Nord que han pres iniciatives per treballar conjuntament i demostrar els avantatges i les sinergies que poden aconseguir-se quan les persones d'un lloc –independentment de la seva afiliació política o religiosa– treballen conjuntament per al benefici de tothom.

En tot això és essencial que es posi una atenció especial en la gent jove. Aquells que han estat testimonis del conflicte i que l'han patit tenen la responsabilitat de garantir una vida millor per a les generacions futures, i això inclou no passar-los la pesada càrrega dels problemes. Tots hauríem de fer nostres les paraules de Thomas Paine¹ quan deia: "Si hi ha d'haver problemes que sigui ara; vull que els meus fills puguin viure en pau". Avui, els fills d'Irlanda del Nord poden viure en pau. Com a conseqüència, se'ls han obert unes oportunitats i unes possibilitats que les generacions anteriors no van poder ni somiar. És evident que el deure de garantir que aquestes possibilitats arribin a fer-se realitat d'una manera plena és un deure compartit.

La promoció de la confiança i de l'entesa no està restringida a la mateixa Irlanda del Nord; s'està fent molta feina actualment per forjar una nova mena de relació entre el Nord i el Sud. Hi ha una col·laboració política pràctica en àrees com la salut, l'educació i el transport que ha portat uns beneficis tangibles a tota la gent de l'illa.

També s'està produint una construcció de relacions d'una altra mena –un redescobriments de la relació–, particularment amb la comunitat unionista. La celebració de la història de tot el poble d'Irlanda –per exemple, mitjançant la promoció de

llocs que han tingut una importància històrica i un significat de vegades divisiu, com el lloc de la batalla del Boyne– és la demostració de l'existència d'una nova albarda en la qual es valoren i honoren tant les tradicions catòliques com les tradicions protestants de l'illa.

Aquest és un indicati important que els temps estan canviant i que la història no amenaça ningú. Les paraules d'un dels arquitectes del procés de pau d'Irlanda del Nord –Bertie Ahern, *taoiseach* (cap del Govern)– en el seu discurs en el Parlament britànic el 2007, proporcionen un resum excel·lent de l'estat de les relacions entre les illes d'Irlanda i la Gran Bretanya:

"La nostra és una història intensa, complexa i difícil. Però avui, amb energia i determinació, aquesta generació està deixant enrere el passat, forjant una amistat i assentant els fonaments d'una associació duradora basada en els interessos comuns entre les nostres dues illes". ●

Notes

1. Nota de l'ed.: Thomas Paine (1737-1809) va ser un escriptor, filòsof i polític anglo-estatunidenc inspirador, font d'inspiració, entre d'altres, de la Declaració d'Independència dels Estats Units.